

Avgust Senoa:

Berač Luka

Povest iz vaškega življenja

»E,« je rad rekel, »moja mojstrinja ni slaba, uganjam jo, na mojo vero, pet in trideset let, odkar mi je bajta zgorela. Prej kdaj so dvajsetače padale ko ploha, zdaj kapljajo samo krajcarji. Včasih so bili ljudje neumnejši in usmiljenjši; odkrili so se ti pred vsakim lesenim svetnikom; zdaj, zdaj komaj še popa pozdravijo, a ne verujejo prav niti na svetnike niti na berače. Stari pandurji so bili dobri ljudje, še pozdravili so berača, mu včasih plačali frakelj žganja, mu dali kako staro cigaro, naj jo žveka in čika. Zdaj — kuga naj jih pobere! — zdaj ti ženejo človeka tu sem pa moraš ves dan tu brez dela sedeti in proščenje v Čučerju zanemariti, in zaradi česa? Norci! Imam jaz boljšega kaj v svoji torbici, ni Mato navajen na tako slabo hrano, naj si jo gospodje senatorji sami pojedjo! Modre glave! Ti da bodo svet spreobrnil? Beračiti se ne sme, iztrebiti je treba berače! Ha, ha! Ali moreš iztrebiti bolhe in miši? Ali bodo vsakemu postavili palačo, davali slanino, žganja in pšeničnega kruha? Napravili bodo tako! Pazite, ne rečem dvakrat: res bodo še tako napravili, kakor so norci. Jaz si tega ne bom več učakal, vi pa še utegnete. Meni tega, hvala Bogu, ni treba. Jaz se držim stare beraške prostosti. Ljubša mi je rosna trata nego suha blazina. Torbo na rame, palico v roke — pa šantaj, moj Mato, v beli svet, za krajcarček, majhen darček. Kdo zna kakor jaz, kdo? Vsak petek imam svoje stranke, ki mi dajejo v lonček jedi. Saj mi je piskrček vedno premajhen. Na prste vem za vsak praznik, za vsako proščenje, za vsak sejem, kakor da nosim v glavi šoštersko pratiko. Bogme, tu se je in pije, da so ti brki mastni. Ni proščenja brez purana, vina pa, brate, da se mimo ust cedi. Samo razumeti je treba svojo obrt, seveda po stari šegi in navadi, po novem ni vredno niti piškavega oreha. Jaz vam znam zadnji krajcar izmolsti babi iz robca. Mladi tega ne znajo, to so capinska drhal. Jaz vam to pravim, da se naučite. Ne boji se Mato iz Resnika, da bi mu kdo v zelnik ušel, tudi kolesa so mi že zarjavela in jama ni več daleč od mene. Malo nas je še starih. Še tu pa tam kak slepec. E, za slepce je bolje, tistim ni treba toliko komedije. Slepec zagode, zapoje o Kraljeviču Marku pa se ti zgrnejo neumni ljudje kakor čebele na med in krajcarji se usipljejo kakor toča, vmes kane tudi kak droben srebrnjak. No, vidite, mi šantavi smo večji komedijanti. Sedi, stisni glavo med ramena, nakremži lice kakor ranjen svetnik, drži svojo nogo z rokami kvišku, vrzi predse klobuk pa jecaj, brate, in zvijaj se, ko da si se kisa nažrl! E, malo, malo nas je, zmanjkalo nas bo. Ampak to si zapomnite: beračev ne bo več, pa bodo razbojniki! Naj bo gospodi na čast!«

Tako in še več tega je znal govoriti stari Mato iz Resnika. Luka je vse to pazljivo poslušal, vse si je dobro zapomnil, zdaj pa ga je na vse to spomnila ona mlekarica. Sonce je močnejše pripekalo, vedno več ljudi je šlo po prašni cesti, Luka pa je zavil glavo na levo, stegnil je roko in jel jecati:

»Dajte mi, dajte, usmilite se!«

Siromak! so dejali ljudje in mu vrgli v kapo krajcar ali dva.

Tako je postal Luka berač, ker ni vedel nič pametnejega. Dobival je več, kot mu je bilo treba, in Luka se je temu čudil in hranil drobiž, kar ga mu je bilo preveč, v torbico, ko pa se je drobiža že dosti nabralo, ga je zamenjal v papir. Nekoč je prišel mimo njega tudi stari kruljavi Mato iz Resnika. Ni hotel verjeti očem. Nagnil je kuštravo glavo, zapilil male sive oči v Luko in se zarežal:

»Pomagaj Bog in Mati božja, ali prav vidim? Eh, eh! Da! Pankrt se je zapisal med malharje pa je mahnil po brazdi, koder se ne seje in ne žanje. Hodi, pridi, da te poljubim! Glej, še so na svetu

pametne glave! Pa kaka kuga te je nagnala v našo raztrgano bratovščino?«

»Eh,« je zmignil Luka z rameni, »je že tako prišlo, oče Mato.«

»Vem, vem,« je zakrolil kruljavec. »To je moja šola iz mestne hiše, kajne? He, he! Dobro seme ne pogine, pankrtek! To že Bog naredi. Toda poslušaj! Poberi se pa pojdi z menoj v vas, da ti kako pametno povem, ne bo ti žal! Meni se je nekaj posvetilo v glavi. Žid ima dobro žganje, po hudirjevo peče. Na suho se ne da govoriti. Tu sem pa se je zgrnil ves prah. Ajdi, pankrt!«

Šla sta, v vas pod hribom k židu. Ko sta bila sama z merico te hudirjeve kapljice, je Mato goltnil, si obrisal brke in pošepnil tole:

»Kako ti je ime, pankrt?«

»Luka mi pravijo.«

»Torej pij, Luka, na zdravje, pa poslušaj! Ti še niti prav zelen nisi pa hočeš biti že mojster. Naučil te bom, kako je treba. Jaz sem star lisjak. Davno že sem mislil, ali mi ne bo sveti Brcko poslal koga v uk. No viš, tebe mi je poslal. Ti ne smeš ostati v tem kraju. Šla bova malo dalje k Svetemu Ivanu in še dalje. Tam naju noben vrag ne pozna. Jaz bom oče, ti boš sin, jaz bom hrom, ti boš slep.«

»Kako bom slep, ko imam pa zdrave oči?«

»Joj, joj, kako si neumen, pankrtek! Slep boš, kakor je slepa sova. Podnevu, pred ljudmi, boš stiskal oči, ponoči pa se lahko nagledaš meseca, lahko prešteješ vse zvezde. Jaz, tvoj oče — vidiš, zdaj si vsaj dobil očeta — te bom vodil na palici kakor slepca pa bo denarja. Ne boj se!«

»Aha!« je Luka modro prikimal.

»No, zdaj se mu je, hvala Bogu, posvetilo. Toda ne bova kar začela. Kupil ti bom gosli in te bom učil peti. Medtem boš v lesu, v moji bajti, pa ko se boš naučil, da boš znal z godalom vleči po konjski struni in na nos peti o kraljeviču Marku, tedaj pojdeva na palici v drug kraj. In da bo čist račun med nama: vsak bova imela pol.«

To je bilo Luku prav, je vsaj imel zraven koga biti, s kom govoriti, kakor ljudje govorijo. Tu v gori je stara hrastova šuma. Tu komaj vidiš hajduka, komaj volka. Kjer je grmovje najbolj gosto, stoji nad zemljo streha iz koruzne slame, dejal boš, da je šotor. Spredaj je luknja, da se krščena duša komaj prevleče skozi njo, pravi brlog. To je Matov dom. Izkopal si ga je iz zemlje, nastlal z listjem in pokril s koruzno slamo. Krpa ga vsako leto, krpa ga trideset let pa je dobro.

Tu sem je kruljavec pripeljal Luko, nosil hrano za dan, za dva, za teden dni. Prinesel mu je tudi gosli, in kadar je bila tiha, temna noč, nikjer blizu žive duše, ko je samo cvrček zlagal svojo pesem, tedaj je učil kruljavec pankrta, kako slepci godejo, kako pojejo po sejnih. Luka ni bil trde glave, tudi grlo je imel, staremu Matu se torej ni bilo treba mnogo potiti. Kadar je tedaj bila jasna, tiha noč, kadar so zvezde gledale skozi temne veje, tedaj je spustil Luka pesem od srca v ta nočni zrak, pri tem pa se mu je duša tresla. Mato je sedel pred kočo in ga poslušal in poslušal in kimal z glavo. Nekoč ga je zaskočil sredi pesmi:

»Luka, poslušaj me! Ali si čul za svojega očeta?«

»Nikoli.«

»Za mater?«

»Nikoli,« je mahnil Luka in nož mu je šel skozi srce.

»Pa od kod si potem pobral?«

»Našli so me na ulici.«

»To ti je svet! Vržejo te na tla kakor kamen v vodo. Prav si storil. Bodi berač, ostani berač!«

(Dalje sledi)

Najmanjša vas

Angleška vas Ditchford blizu Northamptona je vsekakor nekaj posebnega na zemlji: ima natančno toliko moških kakor ženskih prebivalcev, vsega skupaj pa dva. Tu sta Mr. Adams in njegova žena. Vas ima samo eno stanovanjsko hišo — pred nekaj leti sta bili še dve, pa se je družini v njej zdelo preveč samotno in je odšla, hiša pa je začela razpadati, tako sta Mr. Adams in njegova žena ostala sama v vasi. Kljub tako nizkemu številu prebivalstva pa ima vas svoj kolodvor in Mr. Adams je postajenačelnik, premikač, nosač in vratar. Poleg tega je seveda tudi pismonoša, cestni poštač in mlinar v »svojem« kraju. Na dan steče skozi ta kolodvor 24 vlakov, pa se osebni vlak le enkrat na teden ustavi: ko pripelje plačo za Mr. Adamsa. Če pa gre njegova žena v Northampton na trg, ima pravico, da sama ustavi osebni vlak. Sicer pa svojemu možu tudi pomaga pri prestavljanju signalov in kretnic — torej se ji spodobila taka izjemna pravica.

Napoleonovi klobuki

Napoleon je imel 451 dvovogelnih klobukov, kakor jih je naštel neki častnik, ki se je potrudil, da je seštel vsa Napoleonova pokrivala, kar jih je v raznih zbirkah po svetu. Brez dvoma vsaj 400 pokrival ni pristnih, toda bajke, ki se pletejo krog pokrivala cesarja Francozov, so tako silne, da zadobi tudi kak navaden general-ski klobuk nekaj njegovega sijaja. Mogoče bodo čez kakih 50 let imeli v zbirkah tudi več ducatov pristnih Chamberlainovih dežnikov. O govorih sedanjega ministrskega predsednika bo vedel svet komaj še kako besedo, a sleherni šolar bo vedel, da je imel Chamberlain zmeraj dežnik s seboj, čeprav je sijalo sonce. Človeški spomin si rajši zapomni prijemljive simbole kot pa suhe misli. Tako postanejo zgodovinski predmeti neumrljivi.

DARUJTE ZA PROSVETNI DOM NA PREVALJAH V BLAGU ALI DENARJU!